

Milovan Nikolić*

Uticao na ishode pravosudnih postupaka kroz primenu instituta odlozenog krivicnog gonjenja i korelacija sa drugim alternativnim nacinama resavanja krivicnih postupaka

Sadržaj

1. Uvod

2. Krivično zakonodavstvo u Srbiji i korelacija alternativnih načina rešavanja krivičnih postupaka

2.1. Institut odloženo krivično gonjenje u potrazi za svojim pravnim pozicioniranjem kroz izmenu zakonskih propisa

2.2. Korelacija odloženog krivičnog gonjenja i drugih alternativnih načina rešavanja krivičnih postupaka

2.2.1. Oportunitet iz razloga pravičnosti u korelaciji sa institutom odloženo krivično gonjenje

2.2.2. Delo malog značaja u korelaciji sa institutom odloženo krivično gonjenje

2.2.3. Sporazum o priznanju krivičnog dela u korelaciji sa institutom odloženo krivično gonjenje

3. Nedoslednosti u primeni instituta odloženo krivično gonjenje i neujednačena praksa kao posledica važećeg zakonodavstva

3.1. Institut odloženo krivično gonjenje kod krivičnog dela Nedoizvoljeno držanje opojnih droga iz člana 246 a st. 1 Krivičnog zakonika RS

3.2. Institut odloženo krivično gonjenje i položaj oštećenog/žrtve kod krivičnog dela Ugrožavanje javnog saobraćaja iz člana 289 st. 1 Krivičnog zakonika RS

3.3. Institut odloženo krivično gonjenje kod krivičnog dela Krađa iz člana 203 st. 1 Krivičnog zakonika RS

3.4. Rezultat primene instituta odloženog krivičnog gonjenja u radu Prvog osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu

4. Zaključak

1. Uvod

Reformatorski period u srpskom pravosuđu je konstanta koja je prisutna više od jedne decenije, tokom koje su uvedene brojne zakonske novine i osnovane institucije za njihovu primenu. Istovremeno, započeta je implementacija novih instituta, koji su po svojoj alternativnoj prirodi trebali da budu samo sekundarni način rešavanja krivičnih postupaka, predstavljajući svojevrсно, periodično odstupanje od ustaljenog vida postupanja pravosudnih, prevashodno tužilačkih organa. Na selekciju primene alternativnih instituta uticalo je dekadno propisivanje zakonskih normi koje uređuju ovu oblast, koje su donele primat u primeni instituta odloženog krivičnog gonjenja, uz neumoljivo prisutnu težnju da se uslovi primene i sama procedura pojednostave, te isključenje remetećih faktora kao što su obaveza pribavljanja pristanaka oštećenog (samim tim njegov potpuno skrajnuti procesni položaj) i izostavljanje korektivnog učeća sudskih instanci u samom postupku primene ovog instituta. Dosadašnja zakonodavna doslednost u neprisustvu tužilačke dvostepenosti tokom čitavog postupka primene oportuniteta mu je svakako raskrčila put ka zauzimanju pijedestala među svim osnovima za okončanje krivičnih postupaka.

Korelacija sa drugim alternativnim načinima rešavanja krivičnih postupaka, pre svega sa sve zastupljenijim sporazumom o priznanju krivičnog dela, svedoči o širokoj primeni instituta odloženog krivičnog gonjenja i njegovom snažnom uticaju na ishod pravosudnih postupaka. Ključni podstrek tako izraženom uticaju u praksi, institut oportuniteta „duguje” postupajućim nosiocima pravosudnih funkcija i njihovoj ne toliko selektivnoj primeni i upotrebi oportuniteta, koja je na granici sa eksploatacijom ovog instituta. Postupajući tužiocima, pod pritiskom propisanih normi o ažurnosti u radu i zadatim ciljevima rešavanja velikog broja predmeta iznalaze način da završe što veći broj predmeta, ali se mora voditi računa da zakonodavno rešenje ne izgubi svoj smisao, te da suštinska ideja uvođenja ovih instituta u pravni život, ali i opravdanost postojanja sudske i tužilačke profesije ne bude ugrožena na bilo koji način.

2. Krivično zakonodavstvo u Srbiji i korelacija alternativnih načina rešavanja krivičnih postupaka

Donošenjem svakog novog Zakonika o krivičnom postupku na teritoriji Republike Srbije, uočava se težnja zakonodavca za iznalaženjem alternativnih načina za efikasno okončanje svih krivičnih postupaka, a posebno u pogledu onih krivičnih dela za koja je predviđena blaža krivična sankcija. Polje delovanja zakonodavca je kako materijalnopravne prirode putem instituta *delo malog značaja*¹, tako i procesnopravne prirode, koja se manifestuje kroz primenu načela oportuniteta kao zakonskog izuzetaka u odnosu na osnovno načelo krivičnog progona u pozitivnom pravu – načelo legaliteta i to u vidu *oportuniteta iz razloga pravičnosti*², a sa druge strane *instituta odloženo krivično gonjenje*³, ujedno najmlađeg alternativnog načina okončanja postupaka i to skupa sa sve učestalije zaključivanim *sporazumom o priznanju krivičnog dela*⁴.

* Autor je tužilački pomoćnik u Prvom osnovnom javnom tužilaštvu u Beogradu; stavovi izneti u radu su autorski, a ne organa u kom je zaposlen.

¹ Čl. 18 Krivičnog zakonika, *Sl. gl. RS* 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/209, 121/12, 104/13, 108/14 i 94/16.

² Čl. 284 st. 3 Zakonika o krivičnom postupku, *Sl. gl. RS* 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/14.

³ *Ibid*, čl. 283.

⁴ *Ibid*, čl. 313-319.

2.1. Institut odloženo krivično gonjenje u potrazi za svojim pravnim pozicioniranjem kroz izmenu zakonskih propisa

Uzimajući u obzir da je predmet obrade ovog teksta prevashodno institut odloženo krivično gonjenje, široj javnosti poznat samo kao „Oportunitet“, hronološki posmatrano uviđamo da je tek donošenjem Zakonika o krivičnom postupku (ZKP) iz 2001. godine⁵, u krivično procesno zakonodavstvo Republike Srbije uveden institut oportuniteta krivičnog gonjenja za krivična dela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine⁶. Izmenama i dopunama iz maja 2004. godine⁷, javni tužilac više nije samostalan u odlučivanju o funkcionisanju odlaganja krivičnog gonjenja, već tu odluku mora preduzeti uz saglasnost suda. Međutim ovaj vid sudske kontrole javnotužilačkog postupanja se zadržao samo do stupanja na snagu Zakonika o krivičnom postupku 02. juna 2006. godine⁸. Brojne novine se uvode u ovaj zakonski tekst izmenama od 03. septembra 2009. godine⁹, od ustanovljavanja navedenog instituta i za krivična dela sa zaprećenom kaznom do pet godina zatvora, ponovo se vraća uslov da javni tužilac pribavi odobrenje suda (krivičnog vanpretresnog veća), samo u kasnijoj fazi postupka u odnosu na zakonsko rešenje iz 2004. godine, te je po prvi put ustanovljena obaveza javnog tužioca da uvek ispita mogućnost primene uslovnog odlaganja krivičnog gonjenja za krivična dela sa zaprećenom kaznom do tri godine zatvora¹⁰, posredstvom čega, označeni institut postaje jedno od osnovnih procesnih načela, a ne samo odstupanje od načela legaliteta, te se hronološkom analizom propisa nameće realno pitanje kada će postati pravilo, a ne izuzetak u postupanju tužilačkog kadra.

Koegzistencija načela oportuniteta i legaliteta krivičnog gonjenja postojala je samo do donošenja Zakonika o krivičnom postupku iz 28. septembra 2011. godine¹¹, kada je „izbrisana“ prethodno navedena obaveza javnog tužioca da ispita ima li mesta primeni uslovnog odlaganja krivičnog gonjenja kod krivična kod kojih je predviđena kazna zatvora do tri godine. Nedoslednost u zakonodavnom propisivanju predmetnog instituta svakako je otklonjena rešenjem u važećem Zakoniku o krivičnom postupku¹², čije izmene su nakon odlaganja, napokon počele sa primenom 01. oktobra 2013. godine i tada, donekle iz drugog plana zbog uvođenja novoformirane „tužilačke istrage“, donele značajnu procesnu slobodu postupajućim tužiocima, uzimajući u obzir da je polje primene predmetnog instituta, pa samim tim i isključivog delovanja javnog tužioca u mnogome prošireno, te isti sada može, potpuno samostalno, odnosno bez ikakvih sudskih ingerencija, odložiti krivično gonjenje za krivična dela za koja je predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina, uz prethodno prihvatanje od strane osumnjičenog, jedne ili više propisanih obaveza¹³.

⁵ Sl. gl. RS 70/01.

⁶ *Ibid*, čl. 236 st. 1.

⁷ Čl. 236 Zakonika o krivičnom postupku, Sl. gl. RS 58/04.

⁸ Čl. 268 Zakonika o krivičnom postupku, Sl. gl. RS 46/06.

⁹ Čl. 236 Zakonika o krivičnom postupku, Sl. gl. RS 72/09.

¹⁰ *Ibid*, čl. 236 st. 9.

¹¹ Čl. 283 Zakonika o krivičnom postupku, Sl. gl. RS 72/11.

¹² Zakonik o krivičnom postupku (bel. 2) se primenjuje od 01. 10. 2013. godine, izuzev u postupcima za krivična dela za koja je posebnim zakonom određeno da postupa javno tužilaštvo posebne nadležnosti, u kom slučaju se primenjuje od 15. 01. 2012.

¹³ *Ibid*, čl. 283 st.1.

2.2. Korelacija odloženog krivičnog gonjenja i drugih alternativnih načina rešavanja krivičnih postupaka

2.2.1. Oportunitet iz razloga pravičnosti u korelaciji sa institutom odloženo krivično gonjenje

Detaljnije razrađujući načelo oportuniteta, u startu treba napraviti distinkciju između, u široj javnosti poznatijeg *instituta odloženo krivično gonjenje* ili „nepravi“ oportunitet¹⁴ i drugog pojavnog oblika na koji se manifestuje navedeno načelo oportuniteta u našem pozitivnom procesnom zakonodavstvu, instituta koji se u praksi naziva *oportunitet iz razloga pravičnosti*, odnosno „čist“ ili „pravi“ oportunitet, a gde je važećim Zakonikom o krivičnom postupku predviđeno da javni tužilac može odbaciti krivičnu prijavu ako je osumnjičeni, usled stvarnog kajanja, sprečio nastupanje štete ili je štetu u potpunosti već nadoknadio, a prema okolnostima slučaja javni tužilac oceni u svakom konkretnom slučaju, da izricanje krivične sankcije ne bi bilo pravično¹⁵.

Postavljanje razlike u praktičnoj primeni između označenih instituta se jasno uočava kod krivičnog dela Nedavanje izdržavanja¹⁶. U slučaju da prijavljeno lice nakon podnošenja krivične prijave za navedeno krivično delo, nadoknadi sve dospele obaveze izdržavanja, u odnosu na podnetu krivičnu prijavu bi trebalo primeniti *oportunitet iz razloga pravičnosti*, te doneti odluku o odbačaju predmetne krivične prijave¹⁷, upodobljavajući činjenice iz konkretnog slučaja nameri okrivljenog da usled stvarnog kajanja štetu u potpunosti nadoknadi, pa izricanje krivične sankcije prema istom ne bi bilo pravično. Mišljenja sam da bi sa posebnom pažnjom tužilački kadar trebalo da postupa u ovim predmetima, ne samo zbog neophodnosti zaštite interesa maloletnog oštećenog, već i zbog postojanja realne opasnosti da, zbog ranije uspostavljenog animoziteta između bivših partnera, usledi njihovo ponašanje koje će rezultirati veoma revnosnim podnošenjem krivičnih prijava, odnosno svojevrsnom posrednom zloupotrebom njihovog krivičnogpravnog položaja. Podnošenjem uzastopnih krivičnih prijava za nedavanje izdržavanja, od strane T.J.¹⁸, gde svojstvo okrivljenog ima sada penzionisani sportista reprezentativnog statusa, protiv koga je bivša supruga podnela 9 krivičnih prijava zbog izvršenja krivičnog dela nedavanje izdržavanja i to sve u periodu od 12 meseci tokom 2016. godine, gde se okrivljeni ubrzano našao u situaciji, da nakon primene odloženog krivičnog gonjenja za prolećne dospele obaveze izdržavanja (mart, april i maj), već za letnje obaveze (jun, jul i avgust) oportunitet više ne može da se primeni. Naime, proverom preko pisarnice Republičkog javnog tužilaštva bilo je utvrđeno da isti taj okrivljeni prolazio kroz evidenciju lica prema kojima je već primenjen navedeni institut, pa je nakon podnošenja optužnog akta nadležni sud ubrzo doneo osuđujuće presude koje su za posledicu imale izricanje uslovne osude, a za neizmirene jesenje obaveze (septembar, oktobar i novembar) i upućivanje, sada već osuđenog obveznika izdržavanja, na kaznu zatvora, koja situacija sigurno ne doprinosi da se nadoknade već dospele, ali i buduće obaveze izdržavanja.

¹⁴ *Ibid.*, čl. 283.

¹⁵ *Ibid.*, čl. 284 st. 3.

¹⁶ Čl. 195 Krivičnog zakonika (bel. 1).

¹⁷ Čl. 284 st. 3 Zakonika o krivičnom postupku (bel. 2), u kojoj je propisano da u slučaju krivičnih dela za koja je propisana kazna zatvora do tri godine, javni tužilac može odbaciti krivičnu prijavu ako je osumnjičeni, usled stvarnog kajanja, sprečio nastupanje štete ili je štetu u potpunosti već nadoknadio, a javni tužilac, prema okolnostima slučaja, oceni da izricanje krivične sankcije ne bi bilo pravično. U ovom slučaju odredba čl. 51 st. 2. ovog zakonika neće se primenjivati.

¹⁸ Predmet zaveden u Prvom OJT-u u Beogradu pod KT br. 706/16.

Upravo zbog svega navedenog bi prevashodno trebalo krivične prijave za Nedavanje izdržavanja odbacivati¹⁹, a tek kada za to uslovi konkretne situacije nisu podobni, ući u primenu odlaganja krivičnog gonjenja²⁰ i na taj način omogućiti prijavljenom, čija finansijska situacija nije reprezentativna, da konsoliduje rutinu namirenja obaveza, a čemu višemesečna „poseta“ krivično popravnim zavodima sigurno ne bi doprinela.

Navedeno načelo oportuniteta, u najvećoj meri se ostvaruje kroz procesni institut odloženo krivično gonjenje²¹, koji predstavlja odstupanje od načela zakonitosti krivičnog gonjenja²², po kom je javni tužilac dužan da preduzme krivično gonjenje kada postoje osnovi sumnje da je učinjeno krivično delo ili da je određeno lice učinilo krivično delo za koje se goni po službenoj dužnosti, ali i da može odlučiti da odloži ili ne preduzme krivično gonjenje pod određeni uslovima. Dok se označeno nepreduzimanje krivičnog gonjenja vezuje za oportunitet po osnovu pravičnosti, dotle se „nepravim“ oportunitetom propisuje postupak donošenja odluke o odlaganja krivičnog gonjenja, a sve ukoliko osumnjičeni ispuni zahtevane uslove i prihvati jednu ili više propisanih obaveza²³. U naredbi o odlaganju krivičnog gonjenja javni tužilac određuje rok u kome je osumnjičeni dužan da izvrši preuzete obaveze, a koji ne može biti duži od godinu dana. Mada, u praksi se retko osumnjičenom dozvoljava rok koji je duži od 6 meseci, kao rok od 10 meseci koji je u već u spomenutom predmetu²⁴, dat osumnjičenom, a sve iz razloga potencijalno malicioznog ponašanja okrivljenog koji svojim odugovlačenjem i prolongiranjem namerava da čitav postupak uvede u sferu zastare²⁵. Kao eventualni razlozi za davanje dužeg roka za ispunjenje oportunitetskih obaveza se može uvažiti dostavljanje potvrde od Nacionalne službe za zapošljavanje kojom se potvrđuje status nezaposlenog lica za okrivljenog, te novčani iznos samo jednomesečne dospele obaveze izdržavanja koji treba da bude uplaćen na račun zakonske zastupnice maloletnih oštećenih, a koji višestruko premašuje utvrđenu prosečnu platu u Republici Srbiji. Ukoliko osumnjičeni u roku izvrši obavezu naloženu naredbom o odlaganju krivičnog gonjenja, javni tužilac rešenjem odbacuje krivičnu prijavu i o tome obaveštava oštećenog, koji nema pravo da protiv navedene odluke podnese prigovor neposredno višem javnom tužiocu²⁶.

Imajući u vidu odredbe koje regulišu institut odloženo krivično gonjenje, uočava se težnja zakonodavca da se primenom navedenog instituta izbegnu dugotrajni i skupi krivični postupci kada je reč o krivičnim delima koja spadaju u grupu lakših krivičnih dela - za koja je propisana novčana kazna odnosno kazna zatvora do pet godina, ali je ujedno ovakvim zakonskim rešenjem

¹⁹ U skladu sa čl. 284 st. 3 Zakonika o krivičnom postupku (bel. 2).

²⁰ U skladu sa čl. 283 st. 1 tač. 1 Zakonika o krivičnom postupku (bel. 2), Javni tužilac može odložiti krivično gonjenje za krivično delo nedavanje izdržavanja ako osumnjičeni prihvati obavezu da otkloni štetnu posledicu nastalu izvršenjem dela ili da naknadi pričinjenu štetu.

²¹ Čl. 283 Zakonika o krivičnom postupku (bel. 2).

²² *Ibid*, čl. 6 st. 1.

²³ *Ibid*, čl. 283 st. 1, u kom stavu su taksativno pobrojane sledeće obaveze: Otkloni štetnu posledicu nastalu izvršenjem krivičnog dela ili nadoknadi pričinjenu štetu; da na račun propisan za uplatu javnih prihoda uplati određeni novčani iznos koji se koristi za humanitarne ili druge javne svrhe; da obavi određeni društveno korisni ili humanitarni rad; da ispuni dospele obaveze izdržavanja; da se podvrgne odvikavanju od alkohola ili opojnih droga; da se podvrgne psihosocijalnom tretmanu radi otklanjanja uzroka nasilničkog ponašanja; da izvrši obavezu ustanovljenu pravosnažnom odlukom suda odnosno poštuje ograničenje utvrđeno pravosnažnom sudskom odlukom.

²⁴ V. bel. 18.

²⁵ Čl. 106 st. 6 Krivičnog zakonika (bel. 1).

²⁶ Čl. 283 st. 3 Zakonika o krivičnom postupku (bel. 2).

data široka sloboda tužilaštvu za primenu ovog instituta i način da značajno utiče na ishod krivičnih postupaka. Mišljenja sam da se u praksi još luta za najboljim modalitetima primene, a o čemu svedoče konstantne zakonodavne intervencije u ovoj oblasti, koje se samo prividno oslanjaju na prethodno propisane norme, pa se sa posebnim oprezom mora pratiti implementacija ovih zakonskih (ne retko) inovacija, a sve kako bi postupajući tužioci što adekvatnije odgovorili ovom procesnom zadatku.

2.2.2. Delo malog značaja u korelaciji sa institutom odloženo krivično gonjenje

Materijalno pravni institut delo malog značaja i krivično procesno načelo delovanja javnog tužioca po oportunitetu vezuje u suštini ista svrha – rešavanje slučajeva sitnog, bagatelnog kriminaliteta od strane pravosudnih organa. Međutim, zakonski uslovi za primenu navedenih ustanova materijalnog i procesnog krivičnog prava su različiti, kao i njihova pravna priroda, što i dovodi do pitanja da li je potrebno njihovo uporedno postojanje i da li neki od navedenih instituta zaslužuje prevagu u odnosu na drugi. U većini stranih zakonodavstava selekcija relevantnih ponašanja u oblasti sitnog kriminaliteta vrši se na nivou krivičnog procesnog prava, kroz primenu načela oportuniteta krivičnog gonjenja, pa se i na taj način izbegavaju problemi materijalno pravnog pristupa ovoj problematici, jer se u tom slučaju ne dira u pitanje postojanja krivičnog dela, već ovlašćeni tužilac nepodnošenjem odgovarajućeg optužnog akta iz razloga celishodnosti, sprečava da se o takvoj stvari raspravlja u krivičnom postupku²⁷.

Međutim, postoje i zakonodavstva, poput našeg, koja pored procesnopravnog mehanizma odstranjivanja sitnog kriminaliteta, isti cilj postižu i uporedim uređenjem kroz institut delo malog značaja, te kod njih dolazi do komplementarne primene navedenih instituta, koji se u velikoj meri podudaraju, ali se za iste ne može reći da se međusobno dopunjuju. Čak se ranije od strane nekih autora²⁸ neopravdano davala prednost institutu dela malog značaja, odnosno neznatne društvene opasnosti, zasnivajući navedeno na tvrdnji da je postojanje krivičnog dela pitanje materijalnog, a ne procesnog krivičnog prava, kao i da je rešavanje ovog pitanja putem krivične procedure primenom načela oportuniteta nepravilan način, jer vodi proizvoljnosti i mogućnosti zloupotrebe od strane ovlašćenih za gonjenje. Na neprihvatljivost navedenog stanovišta ukazuje ne samo činjenica da je nedopustivo apriorno ispoljavanje sumnje u zakonitost i valjanost rada bilo kog državnog organa, već i okolnost da je kod nas načelo oportuniteta u postupanju javnog tužioca u velikom procentu zaživelo u praksi i zadobilo veoma pozitivne reakcije od strane stručne javnosti, posebno imajući u vidu da je navedeno u skladu sa pozitivnom praksom većine zemalja kako anglosaksonske, tako i evropsko-kontinentalne pravne tradicije. Dalje, ovaj način se pokazuje kao zaista adekvatan za ubrzanje i pojednostavljenje rada pravosudnih organa u slučaju bagatelnog kriminaliteta. Strah od eventualne arbitrarnosti u postupanju javnog tužioca jedino se uspešno može eliminisati adekvatnim izborom istih na pomenutu javnu funkciju, kao i kroz kontrolu rada od strane zakonom ustanovljenih tužilačkih instanci (od strane neposredno viših tužilaštava i Republičkog javnog tužilaštva, kao i od strane Državnog veća tužilaca). Mogućnost zloupotreba i proizvoljnost koja se ispoljava u postupanju javnog tužioca, kao organa ovlašćenog za gonjenje, se mora isključivo posmatrati sa aspekta realnih činjenica i na osnovu

²⁷ I. Đokić, *Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja*, Beograd 2013, s. 303.

²⁸ *Ibid.*, s. 314.

istih, stvaranja instrumenata za sprečavanje neobjektivnosti u radu javnog tužilaštva²⁹. Razrešenje ove dileme bi trebalo potražiti u nekim budućim zakonski precizno i jasno formulisanim uslovima za primenu i jednog i drugog instituta, koji će postaviti temelje u davanju primata procesnim mehanizmima razrešenja krivičnih postupaka, a čiji će inokosni nosilac biti javnotužilački aparat.

2.2.3. Sporazum o priznanju krivičnog dela u korelaciji sa institutom odloženo krivično gonjenje

Primena sporazuma o priznanju krivičnog dela „stupa na snagu“ praktično nakon utvrđivanja da nisu ispunjeni uslovi za primenu oportuniteta, odnosno instituta odloženo krivično gonjenje. Ovako postavljena krilatica, kod javnih tužilaca nije daleko od istine, a tome doprinosi pojednostavljenost procesne forme kod ovog sporazuma³⁰, ali i mogućnost prepoznavanja sticanja dobiti za obe strane, jer sporazum o priznanju krivičnog dela predstavlja svojevrsan ugovor saglasnih slobodnih volja javnog tužioca i okrivljenog (i njegovog branioca), u kom okrivljeni svesno, dobrovoljno priznaje učinjeno krivično delo, a pri tom je svestan posledica datog priznanja, a tužilac mu pruža izvesnost u pogledu vrste, mere i raspona krivične sankcije.

Sporazum o priznanju krivičnog dela predstavlja svojevrsnu tvorevinu pravnog sistema Sjedinjenih Američkih Država, koja postoji u istom preko 200 godina. U američkom zakonodavstvu Sporazum o priznanju krivičnog dela nosi naziv *plea bargaining*, te u bukvalnom prevodu to je cenkanje i pogađanje, što donekle sam Sporazum i predstavlja za njegove potpisnike, jer svako od njih pokušava da dođe do najpovoljnijeg ishoda za interese koje zastupa. Vremenom je ovaj institut modifikovan, oblikovan praksom, kao i zakonodavnim prilikama zemalja koje su ga preuzele, pa danas Sporazum o priznanju krivičnog dela predstavlja jedan vrsni pravni instrument koji u velikoj meri doprinosi efikasnijem okončanju krivičnih postupaka, a čega smo svi svedoci od njegovog uvođenja u pravni život Republike Srbije, izmenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku iz 2009. godine, s tim da je najpre korišćen naziv Sporazum o priznanju krivice, dok sadašnji ispravniji naziv nosi od 15. januara 2012. godine³¹.

Smatram da uslov predviđen Zakonikom o krivičnom postupku, u pogledu činjenice da je priznanje okrivljenog potkrepljeno drugim dokazima³², predstavlja način da se zaštiti okrivljeni od toga da, ukoliko je zaključio Sporazum, a bio nesvestan posledica, ne dođe u situaciju da bude osuđen „nevin“. Odredbama člana 88 Zakonika o krivičnom postupku predviđeno je da se presuda ne sme zasnivati isključivo na priznanju okrivljenog ukoliko dato priznanje nije potkrepljeno drugim materijalnim dokazima koji potvrđuju isto, te je sledstveno tome sudija za prethodni postupak dužan da prilikom prijema Sporazuma izvrši kontrolu da li je dato priznanje potkrepljeno ostalim dokazima, i to ne samo u kvalitativnom smislu, već i u kvantitativnom. Često okrivljeni pristane na zaključenje Sporazuma, nesvestan činjenice da javni tužilac ne poseduje dovoljno dokaza koji bi doveli do toga da isti bude oglašen krivim i osuđen, a vođen time da ne želi da bude podvrgnut krivičnom progonu i opterećen plaćanjem eventualnih troškova postupka, a pak pravno neuk da sagleda sve činjenice koje mu idu u korist.

²⁹ J. Kiurski, *Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja*, Beograd 2015, s. 157.

³⁰ Obaveznim uputstvom RJT a O br. 5/2013 od 26. 12. 2013. godine ipak se postiže jednobraznost, delotvornost i zakonitost u postupanju svih zastupnika javne tužbe.

³¹ Čl. 313 Zakonika o krivičnom postupku (bel. 2).

³² *Ibid*, čl. 317 st. 1 tač. 3.

Veća primena instituta Sporazma o priznanju krivičnog dela neminovno će dovesti do toga da će praksa u hodu, eliminisati postojeće nedostatke, te će se iznalaziti optimalna rešenja za iste. Krajnji cilj bi trebalo da bude taj da Sporazum o priznanju krivičnog dela postane jedno od primarnih načina rešavanja krivičnih postupaka u Republici Srbiji. Njegova primena dovodi takođe do znatnih ušteda i do efikasnijeg okončanja krivičnih postupaka, posebno ukoliko se ima u vidu to da se odluka suda, po zaključenom Sporazumu o priznanju krivičnog dela, donosi nakon jednog ili eventualno dva ročišta, pa sam mišljenja da uvođenje navedenog Sporazuma predstavlja jednu od najboljih novina u krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije u poslednjih par godina. U prilog ovakvoj tezi svedoče činjenice da i ostali zastupnici javne tužbe nastoje da putem primene sporazuma okončaju predmete sa kojima su zaduženi. Međutim, od posebne važnosti je činjenica da je sa strane okrivljenih, u preko 50 % usvojenih sporazuma, inicirano njihovo zaključenje sa javnom tužbom³³. Jasan pokazatelj savremenih tendencija je činjenica da je samo Prvo osnovno javno tužilaštvo u Beogradu, u 2016. godini rešilo više od 900 predmeta primenjući navedeni institut, te da je Javni tužilac koji rukovodi ovim organom izložio plan Prvog OJT u Beogradu za 2017. godinu, sa očekivanjem da brojka predmeta rešenih primenom instituta Sporazuma o priznanju krivičnog dela, dostigne 1200³⁴ predmeta rešenim sporazumom. Ovako jasno postavljen cilj je dostižan, posebno ako se ima u vidu konstanta rasta zaključenih sporazuma (2010. godine 13; 2014. godine 254, a 2016. godine 954).³⁵

Uslovno rečeno, nedostatke koje odlikuje institut odloženog krivičnog gonjenja, u vidu ograničenosti polja primene na bagatelna krivična dela za koje je zaprećena kazna zatvora do 5 godina, ili značajnih ograničenja koja su otelotvorena u obaveznim upustvima Republičkog JT (o kojima će biti reči u nastavku rada), u potpunosti je rasterećen institut sporazuma o priznanju krivičnog dela kod koga je mogućnost zaključenja, sa aspekta dozvoljenosti krivičnog dela, neograničena, a prethodna osuđivanost samo okolnost koja se uzima u obzir prilikom „pogađanja“ (odmeravanja i dogovaranja) oko sankcije. Sporazum karakteriše okolnost da što je predmet komplikovaniji i zaprećena kazna za krivično delo stroža, to je zaključenje sporazuma poželjnije. Međutim, ono što bih istakao - nisu razlike između ova dva alternativna načina rešavanja krivičnih postupaka ono što nosi „pravosudnu“ težinu, već ih one čine kompatibilnim i samim tim ubojitim oružijem u uštedi resursa, zaštiti svedoka, satisfakciji žrtve i postizanju efikasnog krivičnog postupka bez opterećujućih troškova, a čemu sve ide u prilog činjenica da je preko 40% od svih KT predmeta u Prvom OJT u Beogradu, trajno rešeno primenom ova dva instituta tokom 2016. godine³⁶.

Kritike koje bi se opravdano mogle uputiti na račun Sporazuma o priznanju krivičnog dela, u Srbiji, jesu te da se sam okrivljeni nalazi u dosta nezavidnom položaju, imajući u vidu činjenicu da većina „optira“ branioca postavljenog po službenoj dužnosti, koji prevashodno, u celokupnom činu zaključenja Sporazuma o priznanju krivičnog dela, predstavlja samo momenat zadovoljenja forme. Uglavnom se ne zanimaju za samo činjenično stanje koje je opisano u spisima predmeta protiv okrivljenog, niti da li je sama krivična prijava u dovoljnoj meri potkrepljena dokazima koji idu ka tome da je sumnja da je okrivljeni izvršio predmetno krivično delo opravdana. Navedene okolnosti mogu dovesti u pitanje valjanost sve učestalijeg zaključenja ovog

³³ Izveštaj o radu Prvog osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu za 2016, s. 37.

³⁴ D. Stojadinović, Sporazum o priznanju krivičnog dela, *Justitia*, 1/2017, s. 52.

³⁵ Izveštaj o radu Prvog osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu za 2016, s. 36.

³⁶ *Ibid*, s. 37.

sporazuma, što nadležni tužioci svojim postupanjem moraju opovrgnuti, pre svega insistiranjem na esenciji svoje profesije kroz sprovođenje kompletne tužilaške istrage, te prikupljanja dokaza kojim će potkrepiti neophodnu opravdanu sumnju za dalje procesuiranje okrivljenog pred sudom. Procesni moment kada javna tužba ima sve elemente za podnošenje optužnog akta je pravi trenutak za sporazumevanje okrivljenog i tužioca o priznanju izvršenog krivičnog dela, jer funkcija uvođenja ovog izuzetno plodonosnog mehanizma za rešavanje krivičnih postupaka je postizanje maksimalne ekonomičnosti postupaka kroz smanjenje broja sudskih, ali ne i tužilačkih predmeta. Javna tužba prosto mora kroz proveru svih navoda iz podnete krivične prijave da odradi onaj deo pravosudnog posla koji joj je poveren, pa tek tada da iskoristi sporazum kao snažan alat za uticaj na okončanje krivičnih postupaka. Odupreti se zaključenju sporazuma u nekoj ranijoj fazi od navedene, još više dobija na značaju kada je poznato da se od postupajućih tužilaca zahteva striktno poštovanje ažurnosti u radu, iako je broj radno angažovanih u konstantnom deficitu. Zbog svega iznetog i ne čudi činjenica da se u praksi pristupa pregovaranju o zaključenju ovog instituta vremenski mnogo ranije nego što je preduzeta neka od procesnih radnji dokazivanja osnovanosti podnete krivične prijave. Međutim, ni ovako ispoljena tužilačka motivisanost i želja da se reši veliki broj predmeta ne sme baciti senku na ovaj izuzetno kvalitetan institut, koji zaslužuje sve pohvale i čijoj primeni treba dati punu podršku, uz ostavljanje mogućnosti da će sa vremenom izvorni motivi za njegovo zaključenje preovladati.

3. Nedoslednosti u primeni instituta odloženo krivično gonjenje i neujednačena praksa kao posledica važećeg zakonodavstva

Važeće “šturo” propisivanje instituta odloženog krivičnog gonjenja ima presudan uticaj na nedoslednosti do kojih neminovno dolazi u njegovoj primeni, te neujednačenu praksu koja je sve izraženija i pored nastojanja rukovodećeg tužilačkog aparata da svojim obavezujućim instrukcijama postavi preko potrebne smernice u oportunitetskom radu kompletne javne tužbe. Kroz sagledavanje na koji način je primena ovog instituta uticala na ishode krivičnih postupaka za krivična dela *Neovlašćeno držanje opojnih droga, Ugrožavanje javnog saobraćaja i Krađa*, se jasno može uočiti “pravosudni vapaj” za preciznijim regulisanjem uslova primene oportuniteta i procesnim položajem oštećenog.

3.1. Institut odloženo krivično gonjenje kod krivičnog dela *Neovlašćeno držanje opojnih droga iz člana 246 a st. 1 Krivičnog zakonika RS*

Nepreciznost zakonske regulative u ovoj oblasti se ogleda i u činjenici da se predmetni institut neće primeniti na sve učinioce krivičnih dela za koje je zaprećena novčana kazna ili kazna zatvora do 5 godina, jer u hijerariskom organu³⁷ monokratskog uređenja³⁸ kakav je tužilaštvo, upustva koja se donose od strane Republičkog javnog tužioca, imaju opšte obavezujući karakter

³⁷ Hijerarhija javnog tužilaštva je u principu neophodna, jer obezbeđuje koordinaciju i jedinstvenu politiku krivičnog progona, mada ostaje nejasan motiv za propisivanje člana 157 Ustava RS, da su osnovna, viša, apelaciona i tužilaštva posebne nadležnosti neposredno podređena Republičkom javnom tužiocu, pre svega imajući u vidu da unutrašnje uređenje pojedinih državnih organa ne spada u ustavnu materiju.

³⁸ Specijalizovanim državnim organom kakvo je javno tužilaštvo rukovodi Republički javni tužilac kao jedini i izvorni nosilac funkcije krivičnog progona, a sve na osnovu ovlašćenja uređenih Ustavom RS i Zakonom o javnom tužilaštvu.

na sve postupajuće tužioce, te na taj način se viši preciziranje važećih zakonskih rešenja, ali se istovremeno u praksi postavljaju ozbiljna ograničenja u postupanju svih obrađivača predmeta, na taj način što se individualizacijom krivice³⁹ utiče na vršenje ovog ovlašćenja javnog tužioca. Sistemska kočnica u primeni oportuniteta se aktivira kad god je od prijavljenog lica oduzeta bilo koja druga opojna droga osim „marihuane”. Tako zauzet stav Prvog osnovnog javnog tužilaštva, u Obaveštenju A br. 22/2011 od 14. juna 2011. godine, a sve u skladu sa Upustvom RJT br. 478/10 od 24. februara 2011. godine, nailazi u praksi na negodovanje i snažno suprostavljanje okrivljenih, kao i njihovih branilaca, koji ističu argument da je kako organski tako i u postizanju željenog efekta kod uživalaca, neznatna razlika između „marihuane” i „hašiša”, te da je neophodno da tužilaštvo da valjane argumente za učinjenu distinkciju. Međusobno razlikovanje drugih opojnih droga je potpuno izlišno sa aspekta primene načela odloženog krivičnog gonjenja, jer za postupajućeg obrađivača predmeta kokain, heroin, amfetamin i druge opojne droge predstavljaju jasan znak da će prijavljeno lice uskoro imati svojstvo optuženog, a koje svojstvo će imati i lice od koga je oduzeta „marihuana u količini većoj od 5 grama. Postavljanje količinskog cenzusa na 5 grama navodi na razmišljanje da li se tim postupkom želeo dati manevarski prostor uživaocima, koji iz čisto finansijske ekonomičnosti mogu posegnuti za kupovinom veće količine „marihuane”, a sve kako bi uštedeli „pazareći na više”, ali i time sebe doveli u situaciju da budu osumnjičeni za posedovanje radi distribucije, po zaprećenju, i u slučaju osude, obaveznoj kazni zatvora, mnogo ozbiljnijeg krivičnog dela ili je pak sve to samo trenutno viđenje RJT-a o količini opijata za koje je društveno prihvatljivo da učinilac ne bude krivično odgovoran *stricto sensu*. Kao najviša tužilačka instanca, RJT bi putem svojih smernica i upustava (koja ni u kom slučaju ne smeju biti u suprotnosti sa zakonom koji ima veću pravnu snagu) mogla u značajnoj meri da koordinira i usklađuje postupanje podređenih tužilačkih organa, a ukoliko smatra da zakonsko rešenje nije na adekvatnom nivou treba inicirati njegovu izmenu, a ne tumačiti zakon u ograničavajućem smislu.

Iz prakse, ne tako redak primer nameće zaključak da u Višem sudu u Beogradu i Višem javnom tužilaštvu u Beogradu, nije nepoznata činjenica da se i nekoliko desetina grama „marihuane” kvalifikuje kao držanje za sopstvenu upotrebu. Ilustracije radi oduzetih 24,15 grama „marihuane” i digitalna vagica od okrivljenog, bili su dovoljni dežurnom tužiocu Višeg JT⁴⁰, samo za kvalifikaciju koja nameće nadležnost nekog od tri osnovnajavna tužilaštva u Beogradu (u navedenom primeru Prvog OJT), a samim tim i drastično blaže zaprećenu krivičnu sankciju. Mišljenja sam da će raznovrsnost opojnih droga sigurno i u budućnosti od nadležnih iziskivati velike napore da izvrše njihovu klasifikaciju prema društvenoj prihvatljivosti i mogućnosti da se prema njihovim držaocima za sopstvenu upotrebu primeni institut odloženog krivičnog gonjenja, uz neophodnost da isti budu dosledni i rigorozni u sankcionisanju onih obrađivača predmeta koji ne postupaju po njihovim obavezujućim upustvima. Upravo takvi primeri u čitavoj javnosti (pre svega opštjoj) stvaraju osećaj da se novcem i uticajima može „kupiti” izlaz za krivično sankcionisano ponašanje. Primer iz prakse koji je nažalost potvrdio takav stav, a ujedno predstavlja upečatljiv argument u rukama prijavljenih i njihovih branilaca, je hapšenje poznate spisateljice B.S. zbog posedovanja 0,87 grama opojne droge „kokain”⁴¹, te primena predmetnog instituta prema istoj, i ako tada, a i sada za taj opijat nije dozvoljeno odlaganje krivičnog gonjenja.

³⁹ Kiurski (bel. 29), s. 144.

⁴⁰ Predmet zaveden u Prvom javnom tužilaštvu u Beogradu pod Kt br. 6618/15.

⁴¹ Predmet zaveden u Višem javnom tužilaštvu u Beogradu pod KT br. 56/12 i KEO br. 4/12.

Pored navedenog, Višem javnom tužilaštvu u Beogradu nije strana praksa primene oportuniteta kod krivičnog dela Nedoovoljeno držanje opojnih droga iz čl.246 a KZ i kada je od okrivljenog (takozvanog kupca) oduzeta „marihuana” koja je namenjena za njegovu ličnu upotrebu, odnosno nije namenjena daljoj distribuciji. Uz naglašavanje osetno prisutne razlike u rezonu postupajućih tužilaca i sudija, koja je to količina oduzete „marihuane” primerena i tolerantna za ličnu upotrebu, a što i potvrđuju primeri iz prakse. Među neosuđivanim licima, sa skoro identičnim činjeničnim stanjem i dokazima, za oduzetih 190 grama⁴², izrečena je uslovna osuda, a za 156 grama „marihuane”⁴³ je drugi mnogo „nesrećiji” učinilac, osuđen na efektivnu kaznu zatvora u trajanju od 3 godine.

U nedostatku konkretnih zakonskih rešenja koja će na adekvatan način da propišu oportunitetske norme i presudno utiču na ujednačenu i konzistentnu primenu instituta odloženog krivičnog gonjenja, smatram da donete smernice i obaveštenja RJTa, moraju biti dosledno sprovedene, jer u suprotnom se stvara ambijent u kom dominira pravna nesigurnost, a što je uočljivo iz navedenih primera, u kojima su tužioci i sudije svojim postupanjem uticali na ishod sudskih postupaka, a državni mehanizmi nisu proradili da uticu u suprotnom smeru, već je disproporcija dosuđenih krivičnih sankcija neumoljiva.

3.2. Institut odloženo krivično gonjenje i položaj oštećenog/žrtve kod krivičnog dela Ugrožavanje javnog saobraćaja iz člana 289 Krivičnog zakonika RS

Popunjavanje zakonskog okvira u pravcu alternativnog rešenja krivičnog postupka je izvršeno i kod krivičnog dela Ugrožavanje javnog saobraćaja, tako što je objektivni uslov za dopuštenost primene oportuniteta u pogledu neophodnosti zaprećene kazne zatvora do 5 godina, u potpunosti ispoštovan, te je naizgled kod svih pojava oblika predmetnog krivičnog dela moguće primeniti oportunitet. Međutim, u praksi se dozvoljava odlaganje krivičnog gonjenja učiniocu predmetnog krivičnog dela⁴⁴ samo kada je izvršilac postupao iz nehata, a kada su sankcionisane radnje preduzete sa umišljajem⁴⁵, primena instituta nije dozvoljena. Imajući u vidu da je za umišljajni oblik krivičnog dela Ugrožavanje javnog saobraćaja, zaprećena kazna zatvora do tri godine⁴⁶, sa aspekta važećeg ZKP a, naizgled ostaje nejasno ovakvo držanje postupajućih tužilaca. Uzrok, ali i ključ razrešenja svih nejasnoća se ogleda u zauzetom stavu RJT a, da ako je delo izvršeno usled prolaska okrivljenog kroz raskrnicu kada mu svetlosnim saobraćajnim znakom prolaz nije bio dozvoljen - prolaz kroz crveno svetlo na semaforu, ili kada je kod lica koje je upravljalo motornim vozilom, analizom odgovarajućeg uzorka krvi, odnosno sredstvima ili aparatima za

⁴² Predmet zaveden u Višem sudu u Beogradu pod K br. 159/15.

⁴³ Predmet zaveden u Višem sudu u Beogradu pod K br. 674/16.

⁴⁴ Čl. 289 st. 3 Krivičnog zakonika (bel. 1), u kom stavu je propisano da ako učesnik u saobraćaju na putevima koji se ne pridržava saobraćajnih propisa i time tako ugrozi javni saobraćaj da dovede u opasnost život ili telo ljudi ili imovinu većeg obima, pa usled toga kod drugog nastupi laka telesna povreda ili prouzrokuje imovinsku štetu koja prelazi iznos od dvesta hiljada dinara, a delo je učinjeno iz nehata učinilac će se kazniti novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

⁴⁵ *Ibid*, čl. 289 st. 1 Krivičnog zakonika (bel. 1), u kom stavu je propisano da ako učesnik u saobraćaju na putevima koji se ne pridržava saobraćajnih propisa i time tako ugrozi javni saobraćaj da dovede u opasnost život ili telo ljudi ili imovinu većeg obima, pa usled toga kod drugog nastupi laka telesna povreda ili prouzrokuje imovinsku štetu koja prelazi iznos od dvesta hiljada dinara, a delo je učinjeno sa umišljajem učinilac će se kazniti zatvorom do tri godine.

⁴⁶ *Ibid*, čl. 289 st. 1.

merenje alkoholisanosti utvrđeno prisustvo alkohola u krvi u količini većoj od 0,30 mg/ml⁴⁷, zbog naznačenih okolnosti pod kojima je izvršeno više ne predstavlja bagatelno krivično delo, te primena odlaganja krivičnog gonjenja nije svrsishodna, pa sledstveno tome ni dozvoljena. Mišljenja sam da je ovako slobodno postavljanje granice dozvoljenosti primene oportuniteta od strane RJT, sa aspekta prakse bilo neophodno, jer se stepenovanje nedozvoljenih radnji mora detaljnije izvršiti i iste svrstati u grupu ponašanja koja su podobna za primenu oportuniteta i grupu koja tu primenu isključuju. Međutim, kako je Ugrožavanje javnog saobraćaja situaciono krivično delo koje suštinski svakome može da se dogodi usled trenutnog nedostatka koncentracije i današnje velike frekventnosti saobraćaja, a više nije propisan pristanak oštećenog kao uslov za primenu oportuniteta kao nekada⁴⁸, ne čudi promena u stavu prakse da je kod saobraćajnih nezgoda u kojima je došlo do obaranja pešaka na obeleženom pešačkom prelazu, sada dozvoljena primena odlaganja krivičnog gonjenja, bez bilo kakvih ograničenja, iako je tako nešto bilo nezamislivo pre 01. oktobra 2013. godine⁴⁹. Imajući u vidu sve navedeno, neophodno je da se u narednom periodu, na osnovu utemeljenih kriterijuma, donesu jasne smernice i obavezna upustava RJT a, kako ne bi popustile stegne prakse, te se prag tolerancije za primenu oportuniteta spustio do te mere da obuhvati i sa umišljajem izvršeno krivično delo Ugrožavanje javnog saobraćaja.

Posmatrano kroz prizmu primene instituta odloženog krivičnog gonjenja i regulisanja procesnog položaja oštećenog, svakim novim zakonodavnim aktom ili propisanom tužilačkom regulativom, uticaj oštećenog na tok postupka se značajno smanjivao, te se od statusa davanja neophodnog pristanka u vidu saglasnosti oštećenog za mere opisane pod tačkama 2 i 3 čl. 236 starog ZKPa⁵⁰, važećim zakonskim rešenjem svelo samo na eventualno dostavljanje postupajućem tužiocu broja otvorenog računa u banci, a kako bi na isti, opet samo eventualno (jer neretko osumnjičenom bude naloženo da, umesto oštećenom, novčani iznos uplati u „humanitarne svrhe“) bila uplaćena novčana svota kojom bi osumnjičeni otklonio štetnu posledicu nastalu izvršenjem krivičnog dela ili nadoknadio pričinjenu štetu⁵¹.

Javni tužilac više nema bilo kakvu potrebu da ocenjuje da li oštećeni kome je u potpunosti naknadena pričinjena šteta, iz očigledno neopravdanog razloga ne pristaje da osumnjičeni izvrši propisane obaveze⁵². Izvršenjem ovih obaveza javni tužilac uglavnom nalazi da je celishodno (koja ocena u praksi će svakako uslediti jer ista omogućava efikasno i jednostavno „zatvaranje“ potencijalno komplikovanog predmeta sa značajnim troškovima postupka u vidu izvršenih

⁴⁷ Čl. 187 st. 3 Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima, *Sl. gl. RS* 41/2009, 53/2010, 101/2011, 32/2013, 55/2014, 96/2015 i 9/2016.

⁴⁸ Čl. 236 st. 4 Zakonika o krivičnom postupku (bel. 9).

⁴⁹ Čl. 608 Zakonika o krivičnom postupku (bel. 2), od dana 01. 10. 2013. godine počele su da se primenjuju izmene navedenog Zakonika o krivičnom postupku, kojima je procesni položaj oštećenog, kod primene oportuniteta u potpunosti devastiran.

⁵⁰ Čl. 236 st. 1 tač. 2, tač. 3 i st. 4 Zakonika o krivičnom postupku (bel. 9), propisano je da Javni tužilac može odložiti krivično gonjenje ako osumnjičeni prihvati da plati određeni novčani iznos u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove, da obavi određeni društvenokorisni ili humanitarni rad, samo uz pristanak oštećenog.

⁵¹ Čl. 283 st. 1 tač. 1 Zakonika o krivičnom postupku (bel. 2).

⁵² Čl. 236 st. 1 Zakonika o krivičnom postupku (bel. 9).

saobraćajnih i medicinskih veštačenja), te traži od nadležnog sudskog veća⁵³ da svojim rešenjem supstituiše nesaglasnost oštećenog i odobri izvršenje naznačenih obaveza.

Ovako široko postavljenim ovlašćenjima, javni tužilac je bar na trenutke preuzimao sudsku funkciju vršenja procene da li je oštećenom u potpunosti naknađena pričinjena šteta i da li iz očigledno neopravdanih razloga oštećeni uskraćuje davanje svog pristanaka za primenu oportuniteta⁵⁴, te faktički sebi otvarao prostor da pre nabregne činjenicu teškog zadovoljenja zahteva oštećenih, koji su sve češće zbog subjektivnog osećaja moći, svoje prohteve opredeljivali na granici sa procesnom zloupotrebom datog im prava. Obrisi nekadašnjeg značajnog procesnog uticaja oštećenog su prisutni još samo kod krivičnih dela sa elementima nasilja kao što su Laka telesna povreda⁵⁵, Teška telesna povreda⁵⁶ i krivičnog dela Nasilničko ponašanje⁵⁷, a u manjoj meri krivičnih dela Ugrožavanje sigurnosti⁵⁸ i Učestvovanje u tuči⁵⁹.

Značajan je podatak da je pred Prvim osnovnim javnim tužilaštvom u Beogradu⁶⁰, u periodu od 01. januara 2015. godine do 31. decembra 2016. godine, u samo 230 predmeta u kojima je prijavljeno izvršenje označenih krivičnih dela⁶¹, postupak okončan primenom instituta odloženo krivično gonjenje, a koji procenat od nepunih 2% (od zbirnih 15870 KT predmeta) predstavlja jasan pokazatelj oportunitetskog (bez)značaja oštećenog. Ovo iz razloga što je prisutno neodobravanje stručne prakse, da se kod pobrojanih krivičnih dela primenjuje oportunitet, pre svega krivičnog dela Teška telesna povreda (premda je nivo angažovanog javnog interesa kod ovog krivičnog dela na vrlo diskutabilnom nivou), tako i zbog odsustva želje kod oštećenog da se, zbog radnji koje je preduzeo okrivljeni, prema istom primeni oportunitet. Mišljenja sam da je primena instituta odloženog krivičnog gonjenja kod naznačenih krivičnih dela poželjna i to iz više razloga. Ovako zauzet stav branim činjenicom da i pored postojanja empirijskih dokaza, retke su situacije da je podneti optužni akt rezultirao brzo donetom osuđujućom presudom. U praksi je češća situacija da se tokom krivičnog postupka konstantno, iznova vrši ponovna viktimizacija žrtve odnosno oštećenog, te da vreme koje nehajno teče, nije saveznik postupajućeg tužioca i oštećenog/žrtve, već neretko dovodi okrivljenog u položaj koji u krajnjoj liniji rezultira donošenjem oslobađajuće presude, zbog težine dokazivanja bića ovog krivičnog dela. Otvaranje dileme da li izvršenje pobrojanih krivičnih dela predstavlja rezultat ranije poremećenih međusobnih odnosa okrivljenog i žrtve ili isplivavanje pitanja koliki je doprinos oštećenog u stvaranju pogodnog ambijenta i „nehatnom” podsticanju okrivljenog na preduzimanje radnje ovog krivičnog dela samo otežava dokazni postupak. Kod označenih krivičnih dela bi trebalo dozvoliti primenu oportuniteta, čak je i podsticati i na taj način brzo i efikasno okončati eventualno komplikovane i za sve učesnike iscrpljujuće krivične postupke. Pored ovog vida zadovoljenja interesa oštećenih, omogućiti istima i finansijsku satisfakciju novčanim iznosom koji će im okrivljeni uplatiti, te postići bar približno pomirenje stavova oštećenog i okrivljenog, koji će vremenom rezultirati budućim uravnoteženim međusobnim

⁵³ *Ibid.*, čl. 21 st. 4.

⁵⁴ *Ibid.*, čl. 236 st. 5.

⁵⁵ Čl. 122 st. 2 Krivičnog zakonika (bel. 1).

⁵⁶ *Ibid.*, čl. 121 st. 1, 4 i 5.

⁵⁷ *Ibid.*, čl. 344.

⁵⁸ *Ibid.*, čl. 138.

⁵⁹ *Ibid.*, čl. 123.

⁶⁰ Izveštaj o radu za 2015. i 2016. Prvog osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu.

⁶¹ Krivična dela iz čl. 121, čl. 122, čl. 123, čl. 138 i čl. 344 Krivičnog zakonika (bel. 1).

odnosima, po mogućstvu lišenih namere za bilo kakvom osvetom, a što je više nego potrebno u današnjem društvu.

Zarad sagledavanja primene oportuniteta iz svih uglova, a u cilju ukazivanja na nedosledan položaj žrtve odnosno oštećenog u zakonskoj regulativi, neophodno je imati u vidu da nakon donošenja oportunitetskog rešenja o odbačaju od strane javnog tužioca, oštećeni nema pravo da nakon dobijanja obaveštenja o odbačaju predmetne krivične prijave podnese prigovor, neposredno višem javnom tužiocu, jer mu je korišćenje ovog pravnog leka, važećim Zakonikom o krivičnom postupku⁶², neopravdano zakonski uskraćeno, a koje pravo prigovora je po prvi put uvedeno Zakonikom o krivičnom postupku iz 2011. godine. Posmatrajući rad postupajućih tužilaca i način materijalizacije datih im ovlašćenja, problem odsustva bilo kakve dvostepenosti⁶³ u odlučivanju, odnosno nemogućnosti ispitivanja dopuštenosti odluke tužioca o primeni načela oportuniteta u konkretnom slučaju, bi u budućnosti mogao da dovede do mnogo većih problema od nekoliko podnetih predstavi RJT u⁶⁴. Primenom načela oportuniteta i donošenjem navedenog rešenja o odbačaju se ujedno omogućava oštećenom započinjanje faktičkog ostvarivanja imovinskopravnog zahteva, a čije ostvarivanje će oštećeni kompletirati u parničnom postupku. Upravo je ovakva situacija najbolji pokazatelj sve rasprostranjenijeg polja uticaja oportuniteta, jer je praktično vidljivo prelivanje jednog čisto procesnog instituta iz krivičnog prava na donošenje odluke u parničnom postupku. Konkretna situacija u predmetu P br. 8574/16⁶⁵ nam daje realni prikaz kakvu dokaznu snagu sudije u parničnom postupku daju primeni instituta odloženog krivičnog gonjenja, odnosno presuda je u pogledu osnova naknade štete već potkrepljena neumoljivim dokazom, te samo treba doneti odluku o visini štete koja će biti dosuđena oštećenom. Prihvatanjem obaveze koje su mu naložene naredbom o odlaganju krivičnog gonjenja, okrivljeni ni u jednom trenutku formalno ne priznaje krivicu u odnosu na krivično delo za koje je prijavljen kao učinilac, ali ni ta činjenica neće razuveriti postupajućeg parničnog sudiju, već će isti primenu oportuniteta tretirati jednako kao da je protiv okrivljenog doneta osuđujuća presuda od strane krivičnog suda. Olakšavajuća okolnost za okrivljenog se ogleda u činjenici da će prilikom donošenja odluke u pogledu visine naknade pretrpljene štete, sud uzeti u obzir da je okrivljeni usled ispunjenja naložene obaveze iz naredbe o odlaganju krivičnog gonjenja, oštećenom isplatio određeni iznos, pa će taj novčani iznos, sud „prostom matematikom” oduzeti od dosuđenog iznosa u parničnom postupku za koji je utvrdio da pripada

⁶² Čl. 283 st. 3 Zakonika o krivičnom postupku (bel. 2).

⁶³ Smatram da se mora obezbediti kontrola odluke javnog tužioca o primeni načela oportuniteta, ali isključivo kroz dvostepenost javnotužilačke organizacije, a ne kroz povratak nekog od modaliteta sudskog nadzora nad predmetnim odlukama.

⁶⁴ U podnetim predstavkama RJT u, u kojima se ističe da su postupajući tužioci nagovarali, pa čak i insistirali na primeni instituta odloženo krivično gonjenje, često dovodeći „pravno neuke” prijavljene u zabludu o evidentnim posledicama prihvatanja oportuniteta ili faktičkom priznanju izvršenog krivičnog dela. Postupajući tužioci pribegavaju pribavljanju saglasnosti oštećenih za primenu oportuniteta za krivična dela sa elementima nasilja, jer na taj način svode na najmanju moguću meru mogućnost da se oštećeni pritužuje na njihov rad podnošenjem zvanične pritužbe u skladu sa čl. 73 Pravilnika o upravi u javnim tužilaštvima, a o čijoj osnovanosti odlučuje neposredno nadređeni javni tužilac.

⁶⁵ Predmet zaveden u parničnom odeljenju Prvog osnovnog suda u Beogradu pod P br. 8574/16, i u istom je tužilac (oštećeni) smatrao da mu pored, već uplaćenih 120 hiljada dinara od strane tuženog (okrivljenog) u postupku primene instituta odloženog krivičnog gonjenja za krivično delo Teška telesna povreda pred Prvim OJT u Beogradu, pripada na ime preloma butne kosti, novčani iznos od dodatnih 450 hiljada dinara, ali je postupajući sudija parničnog odeljenja usvojio tužbeni zahtev u kom tužiocu dosuđuje „samo” razliku između već isplaćenih 120 hiljada i traženih 450 hiljada dinara.

oštećenom na ime naknade štete, te će tuženi (okrivljeni) biti u obavezi da isplati oštećenom samo razliku tih novčanih iznosa.

Ne ulazeći u zakonsku doslednost ovakvog postupanja parničnog suda u vezi sa institutom odlaganja krivičnog gonjenja, mišljenja sam da je ovakav stav parničnih sudija u pogledu ostvarivanja imovinskopravnog zahteva oštećenih i naknade njima pričinjene štete, kako pragmatičan, jer omogućava okrivljenom da kroz primenu oportuniteta i okončanje krivičnog postupka bar delimično namiri štetu koju je naneo oštećenom, ujedno i pravno valjan. Ipak je po sredi jedan životni događaj usled čijeg ostvarivanja je nastala jedinstvena šteta (materijalna i nematerijalna), koja se pak može naknaditi kroz više tužilačko-sudskih postupaka. Takođe sam stava da je ovakvo razrešenje situacije pravedno, posebno imajući u vidu razmišljanje nekih osumnjičenih, da im je daleko finansijski isplativije da prihvate uplatu izvesnog novčanog iznosa (najčešće minimalno propisanog) u humanitarne svrhe ili neposredno oštećenom i da na taj način prenebregnu sve posledice eventualnog statusa optuženog i osuđenog lica, te svoju odluku obrazlažu činjenicom, da iako su 100 % sigurni u svoju nevinost (posebno kod krivičnog dela Ugrožavanje javnog saobraćaja), samo angažovanje usluga „prosečnog“ branioca, te eventualni troškovi neizostavnih veštačenja sudskih veštaka saobraćajne i medicinske struke, mogu daleko da premaše trenutne mogućnosti njihovog kućnog budžeta. Učvršćivanju ovako donete odluke sigurno doprinosi činjenica da, iz godine u godnu⁶⁶, zakonski se rigoroznije sankcionišu učinjeni prekršaji u saobraćaju. Takođe, nakon realizacije predmetnog instituta, okrivljeni se neće nalaziti ni u kaznenoj ni u prekršajnoj evidenciji, već samo, u za njihove pojmove irelevantnoj, evidenciji Republičkog javnog tužilaštva, u koju uvid vrše samo postupajući tužioci prilikom utvrđivanja ispunjenosti uslova za primenu odloženog krivičnog gonjenja u nekom novom predmetu.

3.3. Institut odloženo krivično gonjenje kod krivičnog dela Krađa iz člana 203 stav 1 Krivičnog zakonika RS

Čist izveštaj iz evidencije RJT-a je podjednako važan uslov za primenu oportuniteta, kao i neosuđivanost po izveštaju iz kaznene evidencije, jer je upravo opšte obaveznim upustvima Republičkog javnog tužioca⁶⁷, zauzet stav da se prema samo tako dvojako nesankcionisanim okrivljenima može odložiti krivično gonjenje. S obzirom da ZKP ne poznaje ovako postavljene uslove za primenu oportuniteta, mišljenja sam da je odstupanje od istih poželjno u određenim situacijama, pre svega imajući u vidu razloge pravičnosti.

Na primer, izvršiocima krivičnog dela Krađa⁶⁸, učinjenog na štetu „EPS Distribucija“ doo Beograd, celishodno je dozvoliti ponovnu primenu oportuniteta, jer iako se radi o povratnicima u izvršenju istovrsnog krivičnog dela, isti su ih učinili samo iz razloga nemogućnosti da na drugi

⁶⁶ U vremenskom periodu od 2009-2016. godine, u Službenom glasniku RS je objavljeno čak sedam izmena i dopuna Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima.

⁶⁷ Saglasno obaveznom uputstvu Republičkog javnog tužioca A br. 246/08 od 28. 08. 2008. godine obrađivači predmeta su u obavezi da pre prevodenja KT predmeta u KEO upisnik, preko pisarnice Republičkog javnog tužilaštva provere da li osumnjičeni prolaze kroz evidenciju lica prema kojima je već primenjen ovaj institut, te u cilju efikasnije i pravilne primene navedenog instituta, svako tužilaštvo jednom mesečno dostavlja izveštaj Republičkom javnom tužilaštvu o predmetima u kojima je po navedenom osnovu doneto rešenje o odbačaju krivične prijave, odnosno u kojima se odustalo od krivičnog gonjenja.

⁶⁸ Čl. 18 Krivičnog zakonika (bel. 1).

način sebi obezbede električnu energiju, kao jednu od elementarnih tekovina u 21. veku. Ovakav stav mi samo učvršćuje često neutemeljeno visok odštetni zahtev od strane ovlašćenih predstavnika „EPS Distribucija“ doo Beograd, u iznosima za koje se nakon izvršenih veštačenja utvrđuje višestruko manje zaista utrošene električne energije. Jedan od mnogobrojnih primera iz prakse je sadržan u predmetu Prvog OJT u Beogradu, KEO br. 1269/17, gde je za vremenski period koji je naveden u podnetoj prijavi inicijalno opredeljeno protivpravno prisvajanje električne energije u iznosu od 479.873,22 rsd od strane ovlašćenog predstavnika JKP „EPS Distribucija“, da bi tek nakon izvršenog veštačenja od strane stalnog sudskog veštaka se došlo do stvarno utrošenih 24.545,89 dinara.

Postoji ustaljena javnotužilačka praksa da se sem prethodno navedenim „kradljivcima struje“, drugim izvršiocima ovog imovinskog krivičnog dela, ni ne predočava mogućnost primene oportuniteta, a koja neujednačenost prakse je potvrđena postupanjem tužilaca različitih beogradskih osnovnih tužilaštva. Međutim, postoji jaka argumentacija da bi u pojedinim slučajevima trebalo napraviti izuzetke od ovog pravila. Argumenti se pre svega nalaze na strani ličnosti učinioca, odnosno da li mu je vršenje istih imovinskih i istovrsnih krivičnih dela već postala ustaljena praksa, te da li se radi o pokušaju (a po načinu izvršenja skoro u rangu nepodobnog pokušaja za koji je predviđena mogućnost oslobođenja od kazne) ili se u radnjama okrivljenog, po prvi put stiču elementi krivičnog dela krađa. Smatram da bi tužilački kadar trebalo, bar za pokušaj i taj famozni „prvi put“ da bude popustljiviji prema licima koja su tuđu pokretnu stvar oduzela ili pokušala da oduzmu samo radi zadovoljenja osnovnih ljudskih potreba za hranom, ali ne i u situaciji kada je pokretna stvar oduzeta drugom u nameri da njenim prisvajanjem ili prodajom na „crnom“ tržištu, sebi ili drugom pribavi protivpravna imovinska korist. Razlozi otežane primene oportuniteta kod ovog krivičnog dela se kriju u želji postupajućih tužilaca da se njegovo svakodnevno i masovno izvršenju suzbije koliko je god to moguće. Međutim, upravo su prethodno navedeni životni događaji dobri primeri gde treba odustati od primene teorije apsolutnog kažnjavanja⁶⁹ sa svim njenim pratećim krivičnim sankcijama i pribeci primeni koncepta restoratorne pravde⁷⁰, čija će se svrha ostvariti realizacijom neke od oportunitetskih obaveza⁷¹.

3.4. Rezultat primene instituta odloženog krivičnog gonjenja u radu Prvog osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu

Prvo osnovno javno tužilaštvo u Beogradu osnovano je Zakonom o sedištim i područjima sudova i javnih tužilaštava⁷², dok je Zakonom o javnom tužilaštvu⁷³ određena stvarna nadležnost - gonjenje učinilaca krivičnih dela za koja je kao glavna kazna predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do deset i deset godina, ako za pojedina od njih nije nadležno drugo tužilaštvo, drugih kažnjivih dela i preduzimanje mera za zaštitu ustavnosti i zakonitosti. Mesna nadležnost Tužilaštva⁷⁴ obuhvata teritorije gradskih opština Vračar, Zvezdara, Palilula, Savski venac i Stari grad. Upravo činjenica da je reč o urbanim gradskim opštinama, na čijem području državni

⁶⁹ Kiurski (bel. 29), s. 94.

⁷⁰ *Ibid*, s. 90.

⁷¹ Čl. 283 st. 1 Zakonika o krivičnom postupku (bel. 2).

⁷² *Sl. gl. RS* 101/13.

⁷³ *Sl. gl. RS* 116/08, 104/09, 101/10, 78/11, 101/11, 38/12, 121/12, 101/13, 111/14, 117/14, 106/15 i 63/16.

⁷⁴ Čl. 9 st. 1 tač. 4 Zakona o sedištim i područjima sudova i javnih tužilaštava (bel. 72).

organi, nevladine organizacije, bankarske ustanove, velika privredna društva, novinske agencije, izdavačke kuće, fakulteti i druge institucije i privredni subjekti imaju sedišta i centar svoje delatnosti ukazivala je na vrstu, brojnost i strukturu predmeta po kojima je Tužilaštvo postupalo.

U ostvarivanju svoje funkcije Tužilaštvo se susreće prvenstveno sa oblicima takozvanog „urbanog“ kriminaliteta i preuzima krivično gonjenje za krivična dela koja su svojstvena gradskim sredinama. Brojnost, doseljavanje i migracija stanovništva faktori su, koji u značajnoj meri utiču na strukturu i kvantitet kriminaliteta. Ove pojave, ekonomska kriza, socijalno raslojavanje stanovništva i visoki nivo korupcije, doveli su do toga da pojedini oblici kriminaliteta prelaze prag tolerancije, ugrožavaju osećaj lične i imovinske sigurnosti građana i samim tim zahtevaju intervenciju Tužilaštva.

Kadrovska popunjenost Prvog osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu⁷⁵, sa izabranih 49 zamenika javnog tužioca koji su stupili na funkciju i ukupno 113 državnih službenika i nameštenika, svedoči o navedenom pravosudnom organu kao najvećoj tužilačkoj organizaciji u Srbiji, sa najbrojnijim prilivom tužilačkih predmeta. Upravo je ovaj organ dobar reprezentativni primerak, čiji rezultati mogu poslužiti kao pokazatelj primene ovog instutata u praksi.

Empirijski posmatrano, samo Prvo osnovno javno tužilaštvo u Beogradu, u periodu od 01. januara 2016. godine do 31. decembra 2016. godine, od 7842 krivičnih predmeta u kojima su jasno bila navedena prijavljena krivična dela i njihovi učinoci, čak 2211 predmeta je prevedeno u KEO upisnik⁷⁶. Odnosno, približno 30% od ukupnog broja KT predmeta je bilo na dobrom putu da faktički „trajno“ bude rešeno primenom naznačenog instituta, i to sve u relativno kratkim rokovima postupanja⁷⁷. Dalje, u periodu od 01. januara 2015. godine do 31. decembra 2015. godine, Prvo osnovno javno tužilaštvo u Beogradu, primenom instituta odloženo krivično gonjenje, odnosno donošenjem rešenja o odbačaju krivične prijave, a nakon što su osumnjičeni na način, pod uslovima i u roku, u potpunosti izvršili obavezu koja im je bila naložena naredbom o odlaganju krivičnog gonjenja, okončalo ukupno 1899 krivičnih predmeta i u navedenom periodu, odnosno samo u 2015-oj godini, po osnovu odlaganja krivičnog gonjenja, uplatom novčanih iznosa isknjučivo u humanitarne svrhe, a na za to otvorene račune, ukupno uplaćeno 69.634.167,00 dinara⁷⁸. Mišljenja sam da iznete brojke dovoljno govore da načelo oportuniteta, ipak, s obzirom na široke zakonske mogućnosti primene i prisutnost u praksi, sve više gubi na karakteru izuzetka. O tome najviše svedoči činjenica da je predmetni institut zaslužan za okončanje približno 30% svih krivičnih prijava sa poznatim učinocima krivičnih dela, a da je procenat primene oportuniteta kod krivičnih dela iz korpusa „lakšeg i sitnog kriminaliteta“ neuporedivo veći.

⁷⁵ Izveštaj o radu Prvog osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu za 2016, s. 5.

⁷⁶ U skladu sa Pravilnikom o upravi u javnim tužilaštvima, u okviru Prvog osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu, vodi se KEO upisnik u koji se prevode KT predmeti u kojima je po izvršenim proverama utvrđeno da su ispunjeni uslovi za primenu instituta odloženo krivično gonjenje. U slučaju da odlaganje krivičnog gonjenja nije moguće sprovesti, odnosno u slučaju da osumnjičeni ne ispuni obavezu naloženu naredbom tužilaštva kojim je prema njemu odloženo krivično gonjenje, obrađivači predmeta dostavnom naredbom oduzimaju KEO broj navedenom spisu i pod ranijim KT brojem, preduzimaju dokazne radnje koje su potrebnih za izvođenje dokaza neophodnih za podnošenje optužnog akt suda.

⁷⁷ Izveštaj o radu Prvog osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu za 2016, s. 38.

⁷⁸ Izveštaj o radu Prvog osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu za 2015, s. 37.

Takođe, na osnovu iznete analize, uočava se suštinski neujednačena tužilačka praksa - trend određivanja disproporcionalno različitih novčanih iznosa u okviru obaveza koje se nalažu osumnjičenima da prihvate.

Imajući u vidu da je internom tužilačkom regulativom jedino propisan minimalan novčani iznos koji na račun predviđen za uplatu javnih prihoda, osumnjičeni treba da uplati, ukoliko želi da se donoese Rešenje o odbačaju predmetne krivične prijave koja je podneta protiv njega, bilo bi logično i opravdano da se na isti način pokuša urediti ovo polje. Smatram da je u pogledu ovog pitanja na potezu Republičko javno tužilaštvo, koje treba ujednačeno da reši ovo pitanje i svojim smernicama svakako doprinese većoj primeni oportuniteta.

Treba imati u vidu da je u najvećem broju „KEO predmeta“ naložena uplata minimalno propisanih novčanih iznosa, ali i da je uočen rezon da za npr. krivično delo Neovlašćeno držanje opojnih droga, treba osumnjičenom naložiti da uplati više desetina hiljada dinara po svakom gramu „marihuane“ koji je od njega oduzet, što u praksi ne dovodi do saglasnosti osumnjičenog sa tom obavezom. Neujednačenost prakse se takođe ogleda u insistiranju pojedinih obrađivača predmeta na stavu, da se opšta prevencija može postići samo nalažanjem osumnjičenom obaveze društveno korisnog rada, kao jedino adekvatne obaveze, jer samo ona neće dovesti do daljeg uvrežavanja u laičkoj javnosti utisaka da se danas novcem može „sve kupiti“, odnosno izdejstvovati krivična neodgovornost za učinjeno krivično delo.

Verovatno najčešća neujednačenost u postupanju tokom primene instituta odloženog krivičnog gonjenja se ispoljava prilikom omogućavanja osumnjičenima (pre svega izvršiocima krivičnog dela Krađa učinjenog na štetu „EPS Distribucija“ doo Beograd), a kojima su već protekli u naredbi određeni rokovi za uplatu naloženog novčanog iznosa, prolongiranje istih, često iz čisto humanih razloga. Navedena osumnjičena lica uglavnom nalaze na rubu egzistencije, pa ujedno produžetak roka od nekoliko dana ili nedelja, može samo da se uklopi u razloge celishodnosti, kao ključni parametar u delu procesnopravnog postupanja tužilačkih kadrova.

4. Zaključak

Načelo oportuniteta je davno prestalo da bude samo zakonski izuzetak i opozit u odnosu na načelo legaliteta, te postaje jedno od vodećih procesnih instituta krivičnog postupka. Na ovaj način se suštinski predviđa mogućnost, iako su ispunjeni svi traženi uslovi koji proizilaze iz načela legaliteta, da se krivično gonjenje ne mora obavezno preduzeti, a sve na osnovu diskrecionog ovlašćenja javnog tužioca. Mnogobrojni su razlozi koji opravdavaju primenu načela oportuniteta krivičnog gonjenja - doprinos većoj ekonomičnosti, ubrzanju i pojednostavljenju rada krivičnog pravosuđa, te veći stepen stručnog angažovanja nosliaca pravosudnih funkcija kod složenijih slučajeva. Sve navedeno ni u kom slučaju ne opravdava nepotpunu i nepreciznu zakonsku regulativu, koja svakom novom izmenom i dopunom zakonika tone u, sada već konstantnu, nedoslednost u odnosu na svoje prethodnice, a sve bez trunke uspeha u otkljanjanju iskonskih neodstataka, na koje je stručna javnost nebrojano puta ukazivala.

Imajući u vidu da bi javni tužilac, najpre trebalo da utvrdi da li su ispunjeni uslovi za krivično gonjenje, a tek onda da daje ocenu o primeni instituta oportuniteta, nekim novim zakonodavnim normiranjem bi puna pažnja trebala da bude posvećena tom diskrecionom ovlašćenju i preciznom zakonskom formulisanju merila za procenu aganzovanog javnog interesa i

celishodnosti krivičnog gonjenja. Određen stepen slobode u diskrecionom odlučivanju postupajućeg tužioca svakako mora biti prisutan i baziran na činjenicama koje vrše distinkciju krivičnog dela prema njegovim posledicama, okolnostima, težini i prirodi, uz značajnije uvažavanje položaja oštećenog, kao i ličnosti izvršioca i očekivanom uticaju mera na istu. Međutim, zbog odsustva obaveze nadležnog tužioca da obrazlaže svoju odluku o primeni instituta krivičnog gonjenja u konkretnom predmetu, te izostanak propisivanja bilo kakvog pravnog leka kome može pribeći oštećeni (kome ni položaj žrtve nije priznat) i nepredviđanje sudskih ingerencija ili eventualne dvostepenosti u okončanju krivičnog postupka (najbolje rešenje je da to bude putem prigovora neposredno višem javnom tužiocu), posebna pažnja se mora posvetiti donetoj odluci javnog tužioca i realnoj opasnosti da ista ogrezne u samovolji, zloupotrebi široko datih ovlašćenja i eventualnoj malicioznosti u postupanju. Da bi se eliminisale ove opasnosti neophodno je obezbediti funkcionalnu nezavisnost i samostalnost u postupanju javnotužilačkog kadra, koja mora biti praćena organizacionom, tehničkom i kadrovskom funkcionalnošću. Kod opšte javnosti se mora postići osećaj da se sporazumom o priznanju krivičnog dela i oportunitetom ne sklapa pakt između predstavnika pravosudnih organa i okrivljenog, već da je ta privilegija dostupna svima pod istovetnim uslovima.

Kako izloženi statistički podaci ukazuju na dalju tendenciju rasta primene alternativnih načina rešavanja krivičnih postupaka, prevashodno oportuniteta i sporazuma o priznanju krivičnog dela, to se adekvatnom propisivanju ove problematike mora pristupiti krajnje ozbiljno, kako bi se izbegla pogrešna primena prava, a na velika vrata vratila vera i poverenje u pravosudni sistem, putem eliminisanja nejednakosti građana pred zakonom i sledstveno tome neujednačenosti u primeni oportuniteta.

Upravo prisutna neujednačenost u praksi skreće pažnju opšte javnosti sa toliko pozitivnih efekata primene instituta odloženog krivičnog gonjenja i nesporne opravdanosti njegovog uvođenja u pravosudni sistem i težnje za postizanjem pravičnog postupka. Smatram da se zbog trenutne, ali naročito zbog futurističke procesne važnosti, moraju ispraviti zakonodavne greške u normiranju predmetnih alternativnih načina rešavanja krivičnih postupaka. Za dostizanje takvog stanja stvari je neophodno donešenje smernica i uputstva opšteg karaktera od strane Republičkog javnog tužioca, pored onih koji se odnose na pojedina krivična dela, a koje će istaći kriterijume za principijalnu primenu instituta odloženog krivičnog gonjenja, pri vrednovanju opravdanosti njegove primene u svakom konkretnom slučaju.

Razlozi postojanja i opravdanosti alternativnih načina rešavanja krivičnih postupaka, te pravne posledice i zakonske konsekvence uključuju brojne aspekte. Sagledani sa svih strana, ovi instituti svoje pravo značenje dobijaju kroz primenu na velikom broju slučajeva i omogućavanju zakonodavcu da predvidi sve eventualne složene pravne situacije, ali se nikako ne sme dopustiti da zahtevana ažurnost u postupanju javnog tužioca, doprinese učvršćivanju položaja ovih instituta kao sredstva za „čišćenje fioka” od velikog priliva predmeta.

Summary

Of all alternative ways of ending criminal proceedings, the institute of delayed prosecution and the agreement on the recognition of the criminal offense have the most significant effect on the completion of judicial proceedings. Consequently, it is necessary for it to be accompanied by appropriate legal solutions that must meet two basic objectives. In addition to retaining a high degree of implementation in practice and enabling the future increasingly massive use of these alternative institutes, it is now imperative to specify more precisely the criteria that will limit this public prosecutor's discretionary power. At the same time, the introduction of two-step decision-making, and thus giving greater importance to protect the position of the injured party, by recognizing all the attributes of the victim, as well as forcing prosecutors to explain the justification and urgency of the application of opportunities and other alternative ways of solving criminal procedures with much more „passion”.

Pointing to numerous objections in the application of the institute of delayed prosecution, I did not intend to question its criminal-political justification, but to draw attention to the importance of (un)quality opportunistic legislation and the meritory power of the prosecuting prosecutors in the alternative ending of judicial proceedings. The coexistence of these factors must, as a result, have even more extensive application of alternative institutes, with particular reference to the many opportunities and agreement mentioned above, but not that the key defects and imprecision of the legal text are not the key contribution to such implementation. Successful implementation of these relatively new institutes of criminal procedural legislation will be primarily contributed by the necessary education of professional staff, as well as the introduction of the public about their meaning, significance and advantages. I am convinced that at that time, statistical data will not only represent evidence of the extremely frequent application of alternative institutes, but will reflect the overall social satisfaction expressed by procedural but as far as possible the just termination of criminal proceedings.